

Το σχολείο δεν ήταν ποτέ δικό μας...

Πληθώρα πραγμάτων μπορούν να ειπωθούν πάνω στο θεσμό της εκπαίδευσης και στις επιμέρους εξουσίες που τον στελεχώνουν (πχ: οικογένεια, παιδαγωγοί κλπ). Βέβαια, εδώ θα επιχειρήσουμε να σταχυολογήσουμε την έννοια του σχολείου εντός του εξουσιαστικού συμπλέγματος, μέσα από το πρίσμα της ενσωμάτωσης της σχολικής φοίτησης σε ολόκληρο το κοινωνικό σώμα, αλλά και τις επιμέρους σχέσεις, από τις οποίες εξαρτάται.

Η αναγκαιότητα των σχολείων είναι βαθιά ριζωμένη στην κοινωνική συνείδηση. Τα σύγχρονα εκπαιδευτικά ιδρύματα παρουσιάζονται ως προηγμένες μορφές ενός θεσμού που προϋπήρχε ανέκαθεν. Κάπως έτσι, η σχολική φοίτηση φαντάζει αναπόσπαστο κομμάτι της ανθρώπινης φύσης.

Η εκπαίδευση αποτελεί θεμελιώδη διαδικασία για τη συντήρηση του εξουσιαστικού οικοδομήματος. Μπορεί να γίνει κατανοητή ως το σύνολο των μεθόδων και των τεχνικών με τις οποίες μια κοινωνία αναθέτει στους νεότερους τη γνώση, τις αξίες και τη στάση που απαιτείται, ώστε να διάγουν “έντιμο βίο”. Η πρωινή προσευχή και ο εθνικός ύμνος, το κουδούνι, οι ατελείωτες ώρες μέσα στις τάξεις, οι κανόνες, η πειθαρχία, αποτελούν σημαντικές πτυχές μιας διαδικασίας ελέγχου, που στοχεύει στη διάπλαση του ατόμου σε μια επιθυμητή μορφή για το ευρύτερο σύνολο.

Άλλωστε, εντός της δημοκρατίας, η κοινωνική σταθερότητα βασίζεται κυρίως στην εσωτερίκευση των αξιών πίσω από τους κανόνες, της ηθικής πίσω από τη νομιμοποίηση της. Για να επιτευχθεί λοιπόν η ομαλότητα, το σχολείο θέτει ως πρωταρχικό μέλημα του τη δημιουργία υπάκουων, μη δημιουργικών και υποταγμένων όντων. Όντων, που θα αναγνωρίζουν και θα σέβονται την εκάστοτε ιεραρχία. Πρόκειται για ένα πεδίο διάχυτων εξουσιαστικών σχέσεων, με πιο χαρακτηριστική αυτή του καθηγητή-μαθητή. Οι καθηγητές λειτουργούν ως θέσφατα, με δυνατότητες τιμωρίας και επιβράβευσης, καθοδήγησης, κατοχής και παροχής της απόλυτης γνώσης, τροφοδοτώντας το μαθητή με συγκεκριμένα μοτίβα σκέψης και δράσης.

Εξάλλου, απαραίτητη προϋπόθεση για τη διατήρηση της κυριαρχίας αποτελεί η διασφάλιση της κοινωνικής ομαλότητας και ειρήνης, για την επίτευξη της οποίας το σχολείο χρησιμοποιεί διάφορους μηχανισμούς. Αφενός, προωθεί το θρησκευτικό αίσθημα, μέσα από τη καθημερινή προσευχή, τους αγιασμούς και τα θρησκευτικά, θέτοντας το δίπολο του καλού και του κακού, του σωστού και του λάθους, στοχεύοντας στην υποταγή του ατόμου. Αφετέρου, ήταν και είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την

έννοια της εθνικής συνείδησης. Ο εθνικός ύμνος, η αφήγηση της ιστορίας, μπολιάζουν το άτομο με την αξία του συνανήκειν με μοναδικό χαρακτηριστικό την εθνική του ταυτότητα. Συνθήκη που οδηγεί στον ετεροκαθορισμό και την αφομοίωση του, λειτουργώντας αποτρεπτικά, ενίοτε και κατασταλτικά για οποιαδήποτε μορφή αντίδρασης και εξέγερσης.

Ταυτόχρονα, το σχολείο ως μικρογραφία του κοινωνικού συρφετού, παρουσιάζει πολλές ακόμη από τις παθογένειες του. Μια από αυτές, η δημιουργία σχέσεων επιβολής μεταξύ των μαθητών, οι οποίες είναι συνυφασμένες με την ίδια τη φύση του και δε συνιστούν διαχειριστικό ζήτημα, καθώς ο μηχανισμός των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων κατατάσσει τους μαθητές σε “καλούς” και “κακούς”, σε “υπάκουους” και “απειθαρχούς”, λειτουργώντας ως προμετωπίδα για επιβολή των μεν στους δε και τούμπαλιν. Παράλληλα, φροντίζει να περιθωριοποιήσει, εκείνους που αποκλίνουν, είτε συνειδητά είτε ασυνείδητα, από τους σκοπούς του, όπως ακριβώς λειτουργούν σε ανάλογες περιστάσεις κοινωνία και κράτος (στιγματισμός - φυλακές - ψυχιατρεία), για όσους αποκλίνουν από την κυρίαρχη νόρμα.

Θεμέλιο λίθο όλων των οικονομικών συστημάτων συνιστά η παραγωγική διαδικασία, η οποία εξαρτάται από την ύπαρξη είτε ειδικευμένου είτε ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού. Ο καπιταλισμός δε θα μπορούσε φυσικά να αποτελέσει εξαίρεση. Βασικό του όπλο στην όλη διαδικασία, ακόμη και από τα πιο πρώιμα στάδια του, αποτελεί το σχολείο, το οποίο διαδραματίζει διττό ρόλο. Από τη μια παρέχει αποστειρωμένη γνώση ως “εφόδιο” για την εύρεση εργασίας, δίνοντας ένα ουμανιστικό προσωπείο στην ανάγκη του ίδιου του συστήματος για εργατικά χέρια, τα οποία θα διασφαλίσουν την ομαλή συνέχεια της παραγωγικής διαδικασίας. Στην ουσία το σχολείο δεν είναι τίποτα άλλο παρά το πρωτόλειο στάδιο της παραγωγής. Από την άλλη, μπολιάζει στο μαθητή την ηθική της εργασίας, αναγκάζοντας τον να τηρεί αυστηρά ένα συγκεκριμένο ωράριο, επιφορτίζοντας τον με “δουλειά” τόσο εντός του ωραρίου όσο και εκτός αυτού.

Ακόμη, στοχεύει στην πολιτική χειραγώγηση είτε μέσω των ίδιων των σχολικών εγχειριδίων είτε μέσω εκλογικών διαδικασιών για την ανάδειξη πενταμελών και δεκαπενταμελών συμβουλίων. Κατ’ αυτόν τον τρόπο προωθείται η ιεραρχική δόμηση, η ανάθεση, η επιβολή της πλειοψηφίας στη μειοψηφία. Φροντίζει να καταστήσει σαφή την ιδεολογική κηδεμονία της δημοκρατίας, αναδεικνύοντας την ως μονόδρομο, ως το ιδεατό μοντέλο λήψης αποφάσεων τόσο σε επίπεδο ελευθερίας της βούλησης όσο και σε επίπεδο αποτελεσματικότητας.

Το σχολείο δεν ήταν ποτέ δικό μας. Δεν ταιριάζαμε στιγμή εκεί.

Σε όσους σιχάθηκαν το πρωινό ξύπνημα, αρνήθηκαν να παρελάσουν, τσαμπουκαλεύτηκαν στους διευθυντές και έδειραν μπατσόφιλους συμμαθητές, έκαναν “χόμπι” την κοπάνα και “επάγγελμα” την αποχή, έκαψαν τα απουσιολόγια και τις σημαίες, έσπασαν τους κανόνες και έσπειραν την ταραχή, έχουμε να πούμε...

ΡΑΝΤΕΒΟΥ ΣΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ

ΤΑ ΘΡΑΝΙΑ ΧΡΗΣΙΜΕΥΟΥΝ ΜΟΝΟ ΓΙΑ ΟΔΟΦΡΑΓΜΑΤΑ

**ΕΙΤΕ ΦΥΛΑΚΗΣ ΕΙΤΕ ΣΧΟΛΙΚΑ ΜΠΟΥΡΛΟΤΟ ΚΑΙ ΦΩΤΙΑ ΣΕ
ΟΛΑ ΤΑ ΚΕΛΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΛΟΥΒΙΑ**